

Piotr Szkutnik

Najstarsi mieszkańcy parafii Opole (Lubelskie) w końcu XVIII w. i ich rodziny : próba weryfikacji wieku podanego w metrykach pochówków

Rocznik Lubelskiego Towarzystwa Genealogicznego 6, 84-104

2014

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Piotr Szkutnik

Katedra Historii Historiografii i Nauk Pomocniczych Historii
Uniwersytetu Łódzkiego,
ul. Kamińskiego 27a, 90-217 Łódź

NAJSTARSZY MIESZKAŃCY PARAFII OPOLE (LUBELSKIE)
W KOŃCU XVIII W. I ICH RODZINY.
PRÓBA WERYFIKACJI WIEKU PODANEGO W METRYKACH POCHÓWKÓW¹

Słowa kluczowe:

długowieczność, demografia historyczna, genealogia, Opole Lubelskie, regionalistyka.

WSTĘP

Pierwsza wzmianka źródłowa dotycząca Opola pochodzi z 1252 r. W XIV w. Opole wymieniane jest jako osada lub wieś oraz parafia. Najprawdopodobniej na początku XV w. otrzymało prawo miejskie². W okresie średniowiecza Opole należało do Słupeckich herbu Rawa³. Na początku XVIII w. Opole przejął ród Tarłów, a następnie Lubomirskich.

Przed rozbiorem Opole znajdowało się w powiecie urzędowskim, należącym do województwa lubelskiego. W 1795 r. zostało włączone do zaboru austriackiego. Położona w diecezji krakowskiej parafia Wniebowzięcia Najświętszej Marii Panny w Opolu w II połowie XVIII w. należała do dekanatu chodelskiego w archidia-

¹ Artykuł stanowi rozszerzenie badań autora zawartych w publikacji pt. *Długowieczni mieszkańcy parafii Opole Lubelskie w końcu XVIII wieku w świetle metryk pochówków (pogrzebów)*, [w:] *Społeczno-gospodarcze uwarunkowania i konsekwencje wydłużania życia ludzkiego w Europie Środkowej w czasach nowożytnych. Zielonogórskie spotkania z demografią*, pod red. H. Kurowskiej, t. 2, Zielona Góra 2011, s. 123-148.

² M. Ausz, *Rys historyczny Opola Lubelskiego*, [w:] K. Wierzyński, *Opole Lubelskie w świetle dawnych i współczesnych fotografii oraz dokumentów*, Lublin 2014, s. 13.

³ I. Rolska-Boruch, *Słupeccy w dziejach Opola*, [w:] *Dzieje i kultura Opola Lubelskiego i okolic*, pod red. M. Ausza i H. Mącika, Lublin-Opole Lubelskie 2006, s. 7-20.

konacie lubelskim⁴. W parafii Opole w 1787 r. mieszkało 3110 katolików, 33 protestantów i 161 Żydów. Mieszkańców wszystkich wyznań było łącznie 3304⁵.

Metryki parafii Opole zachowały się od 1635 r. Najstarsze stanowią zapisy ślubów i sięgają do 1743 r. Metryki chrztów rozpoczynają się od 1661 r. Dla okresu 1679-1705 zachował się jedynie rejestr alfabetyczny chrztów⁶, nie zawierający imion rodziców dzieci⁷. Księgi metryk pochówków założono w 1771 r. W tym okresie rejestracja zgonów dorosłych na ogół była dokładniejsza niż zgonów dzieci⁸. Od 1797 r. w miejsce jednej księgi prowadzonej dla całej parafii, wprowadzono kilkanaście ksiąg dla poszczególnych miejscowości, zawierających rejestrację urodzeń, ślubów i zgonów⁹.

Mimo zachowanego rejestru chrztów z przełomu XVII i XVIII w. (brak zapisów jedynie dla 1706 r.) dla parafii w Opolu możliwości weryfikacji długości życia zmarłych w końcu XVIII w. mieszkańców tej parafii są ograniczone. W przypadku społeczności chłopskich ważną przyczyną utrudniającą identyfikację danej osoby w metrykach jest niestabilne nazwisko-przezwiśko lub jego brak. W przypadku mieszkańców parafii Opole można jednak zauważyć funkcjonowanie stałych nazwisk już w XVII w., co jest czynnikiem sprzyjającym badaniom.

Jednak nie wszystkie osoby urodzone w parafii były rejestrowane w księgach, ze względu na brak systematyczności w prowadzeniu zapisów metrykalnych. Kolejnym czynnikiem redukującym liczbę osób, których wiek można by zweryfikować w oparciu o metryki chrztu jest brak nazwisk *de domo* w przypadku kobiet w metrykach ich pogrzebów. Nie wiadomo zatem pod jakimi nazwiskami należy szukać ich w rejestrze chrztów. Żmudne poszukiwania odpowiedniej metryki ślubu, nawet jeśli zakończone są jej odnalezieniem, nie dają gwarancji poprawnej identyfikacji osoby z metryki pogrzebu z osobą z metryki ślubu. Brak metryk ślubów z lat 1744-1796 dodatkowo ogranicza możliwości w tym zakresie.

Weryfikację długości życia przeprowadzano w oparciu o metryki chrztu osoby o imieniu i nazwisku zmarłego, odnalezione w okresie, kiedy według metryki

⁴ B. Kumor, *Spis ludności diecezji krakowskiej prymasa Michała Jerzego Poniatowskiego z 1787 roku*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 1978, t. 36, s. 364-365, 368-369.

⁵ W. Włodarczyk, *Parafie powiśla lubelskiego w XVIII wieku*, „Powiśle Lubelskie”, nr 2/2004, s. 5; *Spis ludności diecezji krakowskiej z r. 1787*, wyd. J. Kleczyński, „Archiwum Komisji Historycznej AU”, t. 7, Kraków 1894.

⁶ Kancelaria Parafialna (dalej: KP) Opole Lubelskie, Rejestr chrztów 1661-1804.

⁷ Księgi zgonów z terenu Lubelszczyzny były badane dla wybranych parafii np. Kijany, Bystrzyca i Łączna. Zob.: Z. Sułowski, *Ocena XIX-wiecznych statystyk demograficznych Lubelszczyzny*, „Przeszłość Demograficzna Polski” (dalej: PDP), 1987, t. 17, s. 105-116.

⁸ I. Gieysztorowa, *Wstęp do demografii staropolskiej*, Warszawa 1976, s. 257-260.

⁹ B. Kumor, *Przepisy państwowe i kościelne dotyczące metryk kościelnych w zaborze austriackim (1800-1914)*, PDP, 1975, t. 7, s. 94-95.

pochówku miał się zmarły urodzić. Ta procedura przyporządkowania do danej osoby metryk chrztu i pochówku nie ulegała wątpliwości jedynie, gdy znane z metryki pogrzebu imiona rodziców występowały również w metryce chrztu danej osoby, której wiek weryfikowano. W innych przypadkach za wystarczającą do przypisania metryki chrztu osobie znanej z metryki pochówku uznano sytuację, w której odnaleziono tylko jedną metrykę chrztu z imieniem i nazwiskiem zmarłej osoby, w czasie gdy ona powinna się urodzić. Identyfikacja taka nie daje jednak pewności poprawności ustalonych danych. Metryk chrztu szukano w co najmniej 20 rocznikach w okolicy roku urodzenia wynikającego z metryki pochówku.

Dane zawarte w ówczesnych metrykach pogrzebów są lakoniczne. W metrykach zgonu dopiero od 1792 r. zaczęto podawać imiona rodziców zmarłych osób starszych (od 60. roku życia). Informacje te występują jednak jedynie w 18 metrykach z końca XVIII w. Dane rodziców zmarłych dzieci pojawiają się natomiast już w latach 70. XVIII w.

Literatura przedmiotu za początek okresu starości przyjmuje wiek 60-65 lat¹⁰. Przynależność do grupy osób starszych w okresie staropolskim w rozumieniu ówczesnych ludzi, zależała w dużym stopniu od stanu fizycznego danej osoby. Piętnem starości naznaczały dane osoby w większym stopniu trudy życia niż osiągnięty wiek¹¹. Za wyjątkowo długowieczne w XVIII w. uważano osoby które ukończyły 90 lat. Świadczy o tym zarządzenie wydane w 1718 r. przez króla Prus Fryderyka Wilhelma I nakazujące rejestrację osób, które osiągnęły ten wiek, co uważano za swego rodzaju fenomen. Na terenie Pomorza Zachodniego należącego do Prus na podstawie metryk odnotowano w latach 1709-1782 jedynie 89 stulatków¹².

W ostatnich trzech dekadach XVIII w. w parafii Opole osoby liczące 60 i więcej lat (według wieku deklarowanego) stanowiły 17,8% ogółu zmarłych (tj. 695 na 3907). W przedziale 60-69 lat zarejestrowano 285 (7,3% ogółu) zmarłych. Odpowiednio w przedziale 70-79 lat odnotowano 210 zmarłych (5,4%). W przedziale

¹⁰ Edward Rosset jako próg starszego wieku przyjmuje 60 lat, a jako próg starości 75 lat, mianem długowiecznych określa osoby w wieku 90 i więcej lat. Zob.: E. Rosset, *Kiedy zaczyna się starość?*, „Studia Demograficzne”, 1979, t. 55, s. 24. Według nowszej literatury za początek starości przyjmuje się wiek 60-65 lat. Zob.: C. Kuklo, *Ludzie starzy w miastach i miasteczkach u schyłku Rzeczypospolitej szlacheckiej*, [w:] *Gospodarka, ludzie, władza. Studia historyczne ofiarowane Juliuszowi Łukasiewiczowi w 75. rocznicę urodzin*, pod red. M. Koczyńskiego i A. Mączaka, Warszawa 1998, s. 141.

¹¹ I. Gieysztorowa, *Wstęp do demografii ...*, s. 257-260.

¹² R. Gaziński, *Z dziejów długowieczności. Stulatkowie na Pomorzu w XVIII wieku*, [w:] *Monumenta Manent. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Tadeuszowi Bialeckiemu w 70. rocznicę urodzin*, pod red. A. Makowskiego i E. Włodarczyka, Szczecin 2003, s. 134-135.

80-89 było ich 139 (3,5%). Ponad dwa razy mniej w przedziale 90-99, tj. 52 (1,3%). Wiekowych starców liczących 100 i więcej lat odnotowano dziewięciu, co stanowi 0,2% ogółu¹³.

DŁUGOWIECZNI I ICH RODZINY

Wśród stulatków z parafii Opole znajduje się Teresa Arciszewska, zmarła w wieku powyżej 100 lat w Opolu ze starości jako wdowa. Została pochowana 7 września 1796 r. na cmentarzu poza miastem. Była córką Wojciecha i Zofii Gotowicz¹⁴. Teresa według metryki pochówku urodziła się ok. 1696 r. Nazwisko panięskie stulatki umożliwiło kwerendę w rejestrze metryk chrztów. W latach 1690-1720 nazwisko *de domo* stulatki w ogóle nie występowało wśród chrzczonych wówczas w parafii dzieci. Możliwe, iż Teresa urodziła się w innej parafii, bądź też była zarejestrowana pod innym nazwiskiem lub jej chrztu nie odnotowano wcale.

KRĄG RODZINNY MASZTALERZY (MASTALERZY) – TARACHOWSKICH

Druga stulatka, z podanymi w metryce informacjami na temat rodziny, Regina Nowak (zob. tab. 1) zmarła w wieku 103 lat we wsi Głusko Większe. Została pochowana 7 marca 1796 r. na cmentarzu poza miastem. Według metryki pogrzebu była wdową po Wojciechu Nowaku oraz córką Marcina Masztalerza i Reginy¹⁵. Regina według metryki pochówku urodziła się ok. 1693 r. W rejestrach metryk chrztu z lat 1690-1720, nazwisko to występuje tylko dwa razy. W 1716 zanotowano Mariannę Masztalerz, a w 1719 r. Reginę Masztalerz. Według metryki chrztu Regina Masztalerz urodzona we wsi Głusko, została ochrzczona 15 sierpnia 1719 r. jako córka Marcina Masztalerza i Elżbiety. Jej chrzestnymi byli Wawrzyniec Keciak z Głuska i Anna Jarosławska z Opola¹⁶. Metryka chrztu z 1719 r. niewątpliwie dokumentuje przyjście na świat tej stulatki. Dane z metryki pogrzebu i chrztu są bowiem zbliżone.

Trafność identyfikacji danych z metryki chrztu i pochówku jako dotyczących tej samej osoby dodatkowo potwierdza metryka wspomnianej Marianny Masztalerz. Marianna urodziła się w Głusku jako córka Marcina Masztalerz i Elżbiety. Została ochrzczona 6 grudnia 1716 r. Jej rodzicami chrzestnymi byli Marcin Kozłowski i Anna Jarosławska również z Opola¹⁷. Marianna była zatem siostrą wspomnianej

¹³ P. Szkutnik, *Długowieczni mieszkańcy parafii Opole ...*, s. 133-139.

¹⁴ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1795-1797, k. 18.

¹⁵ Tamże, k. 12.

¹⁶ KP Opole Lubelskie, Księga chrztów 1707-1743, s. 139.

¹⁷ Tamże, s. 93.

Reginy. W tym czasie funkcjonowała więc w parafii jedna rodzina Masztalerzy, z której pochodziła domniemana stulatka.

Zestawienie opisanych metryk dowodzi, iż kobieta, której wiek w chwili śmierci deklarowano na 103 lata, w rzeczywistości miała wówczas ukończone 76 lat. Wiek został zatem zawyżony o 27 lat.

Matka Reginy była matką chrzestną Wawrzyńca Bigosa, który zmarł w wieku 60 lat w Ciepielówce. Został pochowany 2 lutego 1793 r. na cmentarzu poza miastem¹⁸. Według metryki pochówku urodził się ok. 1733 r. W rejestrze chrztów z lat 1720-50 odnaleziono tylko jedną metrykę o tym imieniu i nazwisku. Według niej Wawrzyniec Bigos urodził się w Trzcincu i został ochrzczony 12 sierpnia 1743 r. jako syn chłopów Wawrzyńca i Marianny Bigos. Wawrzyniec żył zatem jedynie 49 lat. Jego rodzicami chrzestnymi byli sławetny Franciszek Czarnecki i Elżbieta Tarachowa¹⁹, najprawdopodobniej matka wyżej omówionej rzekomej stulatki.

Mąż Reginy z Mastalerzy, Wojciech Nowak również zalicza się do grona długowiecznych mieszkańców parafii. Według metryki zgonu żył 76 lat. Zmarł 28 marca 1782 r. w Głusku. Został pochowany w kościele²⁰ w Opolu²¹. Regina żyła zatem we wdowim stanie 14 lat. Nie udało się odnaleźć metryki ślubu Wojciecha i Reginy (lata 1737-1743), jednak Regina zapewne wyszła za mąż później niż jej starsza siostra Marianna. Marianna *Mastalirconka* z Głuska 16 listopada 1738 r. w Opolu poślubiła Jakuba Kuchtę. Jej świadkami byli Wojciech Keciek i Stanisław Cielebąk²². Jakub Kuchta również żył długo. Zmarł nagle w Głusku 5 stycznia 1779 r. w wieku 80 lat. Został pochowany na cmentarzu poza miastem²³.

Bratem rzekomej stulatki był niewątpliwie Piotr Tarachowski *vulgo* Masztalerz. Przeżył siostrę zaledwie o kilka miesięcy. Piotr zmarł w Głusku Większym w wieku 97 lat. Został pochowany 12 grudnia 1796 r. na cmentarzu blisko kościoła²⁴. W metryce pochówku zapisano, iż był synem Marcina i Elżbiety Tarachowskich *vulgo* Masztalerz. Skoro określono, iż liczył mniej lat od siostry zapewne urodził się po 1719 r. W rejestrze z lat 1700-1735 nie udało się odnaleźć metryki jego chrztu.

Piotr ożenił się z Zofią zapewne w 1754 r. Ich pierwsze dziecko przyszło na świat w Głusku. Był nim Piotr, ochrzczony 25 lipca 1755 r., jako syn Piotra i Zofii

¹⁸ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1791-1795, k. 13v-14.

¹⁹ KP Opole Lubelskie, Księga chrztów 1707-1743, s. 512.

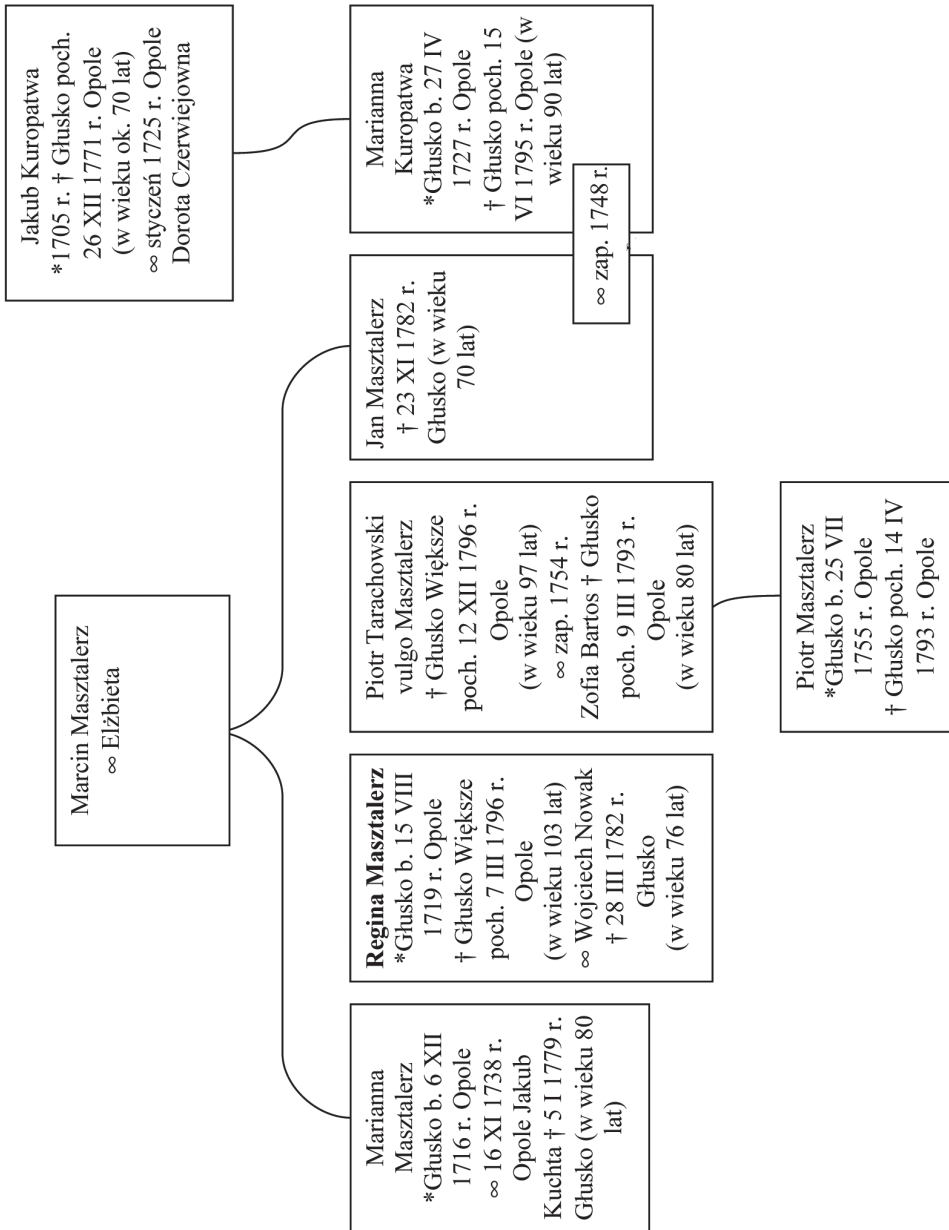
²⁰ Kościół był miejscem pochówku dla lokalnej elity. Zob. T. Wiślicz, *Chłopskie pogrzeby w Polsce od drugiej połowy XVI do końca XVIII wieku*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, 1997, R. 45, nr 3-4, s. 359-360.

²¹ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1771-1791, s. 35.

²² KP Opole Lubelskie, Księga ślubów 1635-1743, s. 300.

²³ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1771-1791, s. 24.

²⁴ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1795-1797, k. 20.

Tab. 1. Długowieczna rodzina rzekomej stulatki Reginy Nowak z Masztalerzy.

Masztalerz. Jego chrzestnymi zostali Franciszek Sądecki i Agnieszka Kanczkowa²⁵. Piotr ten żył według metryki zgonu zaledwie 40 lat. Zmarł dotknięty paraliżem w Głusku. Został pochowany 14 kwietnia 1793 r. na cmentarzu poza miastem²⁶.

Żona Piotra Tarachowskiego *vulgo* Masztalerz Zofia to niewątpliwie Zofia Tarachowa zmarła w Głusku w wieku 80 lat z powodu starości, która została pochowana 9 marca 1793 r. na cmentarzu poza miastem Opolem²⁷. Zofia urodziła się zapewne ok. 1713 r. Metryka pogrzebu podaje, iż Zofia była córką Jana i Marianny Bartos. W indeksie metryk chrztu w latach 1700-1740 nie figuruje dziecko o tym imieniu i nazwisku, choć nazwisko Bartos wystąpiło w tym okresie dwa razy: w 1718 r. (Bartos Jan) i w 1719 r. (Bartosik Stanisław). Metryka Teresy zapewne nie została wpisana do księgi chrztów. W metrykach chrztu z lat 1745-1760 nie odnaleziono dzieci Piotra Tarachowskiego, zatem w tym okresie był określany jako Masztalerz.

Bratem Piotra i Reginy mógł być długowieczny Jan Masztalerz. Jan zmarł w Głusku 23 listopada 1782 r. w wieku 70 lat i został pochowany w kościele w Opolu²⁸. Jan urodził się zapewne ok. 1712 r. W latach 1690-1750 nie odnaleziono jego metryki chrztu. Prawdopodobnie w 1748 r. Jan ożenił się z Marianną. Pierwsze dzieci Jana i Marianny Masztalerzów przyszły na świat w Głusku. Był nim Kacper ochrzczony 13 stycznia 1749 r. w Opolu, którego chrzestnymi zostali Maciej Dymnik i Katarzyna Pierzchałowa z Wolicy²⁹ oraz Piotr ochrzczony 15 czerwca 1751 r., którego chrzestnymi zostali Maciej Kęciek i Rozalia Kozina³⁰.

Żoną Jana była zapewne Marianna Masztalerka również wyróżniająca się długością życia. Marianna zmarła jako mieszkanka wsi Głusko w wieku 90 lat z powodu starości. Została pochowana 15 czerwca 1795 r. na cmentarzu poza miastem³¹. Marianna urodziła się ok. 1705 r. Według metryki pogrzebu była córką Jakuba Kuropatwy i Rozalii. W latach 1690-1730 odnaleziono tylko jedną metrykę chrztu z imieniem i nazwiskiem zmarłej. Ustalono także bliższe informacje o jej rodzicach. Według indeksu alfabetycznego chrztów w 1705 r. został ochrzczony Jakub Kuropatwa. Był on zapewne identyczny z Jakubem Kuropatwą, który w styczniu 1725 r. poślubił w Opolu Dorotę Czerwiejowną z Głuska w obecności świadków Alberta Kamela z Głuska i Andrzeja Nadolskiego z Wolicy³². Z małżeństwa tego przyszła na świat w Głusku Marianna, ochrzczona 27 kwietnia 1727 r. w Opolu.

²⁵ KP Opole Lubelskie, Księga chrztów 1743-1773, s. 115.

²⁶ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1791-1795, k. 18.

²⁷ Tamże, k. 16v-17.

²⁸ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1771-1791, s. 37.

²⁹ KP Opole Lubelskie, Księga chrztów 1743-1773, s. 66.

³⁰ Tamże, s. 86.

³¹ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1795-1797, k. 2.

³² KP Opole Lubelskie, Księga ślubów 1635-1743, s. 209.

Jej chrzestnymi zostali Tomasz Maik i Regina Szydłowska³³. Jeśli zmarła w 1795 r. Marianna urodziła się w 1727 r. to żyła faktycznie jedynie 68 lat, a w roku urodzenia wyliczonego z metryki pochówku domniemanej 90-latki przyszedł na świat jej ojciec. Na początku XVIII w. w parafii funkcjonował niewątpliwie tylko jeden Jakub Kuropatwa, co dodatkowo potwierdza poprawność identyfikacji metryki chrztu 90-latki. Kolejne dziecko Jakuba Kuropatwy i Doroty Maciej urodziło się w Wolicy i zostało ochrzczone 18 stycznia 1730 r. w Opolu. Chrzestnymi zostali Tomasz Maik z Opoli i Anna S[...]szowna z Wolicy³⁴.

Wspomniany wyżej ojciec 90-latki również był długowiecznym mieszkańcem parafii Opole. Jakub Kuropatwa zmarł w Głusku w wieku ok. 70 lat i został pochowany w kościele w Opolu 26 grudnia 1771 r. Jakub urodził się zatem ok. 1701 r. Według wspomnianego indeksu metryk chrztu urodził się w 1705 r., żył więc 66 lat³⁵.

Dość prawdopodobną konstrukcją chronologiczną i genealogiczną dotyczącą życia i związków rodzinnych opisanej 90-latki zakłóca fakt, iż w tym samym okresie mieszkała w parafii również inna kobieta o tym imieniu i nazwisku. Marianna Masztalerzowa zmarła ze starości w Głusku w wieku 60 lat i została pochowana na cmentarzu poza miastem 21 marca 1793 r.³⁶ Ustalenie jej metryki chrztu nie jest możliwe, ponieważ nie znamy nazwiska *de domo* zmarłej. Nie można wykluczyć, że była to żona Jana Mastalerza.

Krąg rodzinny Mastalerzów wyróżniała świadomość swego pochodzenia lub też dobra znajomość tej rodziny przez duchownych rejestrujących zgon. Wiedza ta zaowocowała podaniem imion i nazwisk rodziców długowiecznych w metrykach ich pogrzebu.

KRĄG RODZINNY MOŹDŻENIÓW

Z funkcjonującego w parafii Opole już w XVII w. rodu Możdżeńców³⁷ w końcu XVIII w. wywodziło się dwóch 70-latków, których metryk chrztu szukano w latach 1690-1740. Spośród nich Maciej, liczący ponad 70 lat, zmarł we wsi Niedźwiada. Został pochowany 10 kwietnia 1771 r. w kościele w Opolu³⁸. W badanym zakresie lat odnaleziono tylko jedną metrykę chrztu Macieja Możdżenia ochrzczonego

³³ Tamże, s. 274.

³⁴ Tamże, s. 320.

³⁵ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1771-1791, s. 2.

³⁶ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1791-1795, k. 16v-17.

³⁷ Nazwisko posiada szereg oboczności np. Mozden, Mozden, Mozdyn, Mozdzień.

³⁸ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1771-1791, s. 1.

w 1702 r. Jeśli obie metryki dotyczą tej samej osoby to Maciej żył 69 lat. Córką Macieja i Elżbiety Możdżeńiów była Elżbieta Banachowa, która w wieku 48 lat zmarła we wsi Niedźwiada. Została pochowana 5 października 1796 na cmentarzu poza miastem³⁹. W latach 1740-60 odnaleziono jej metrykę chrztu. Elżbieta urodziła się we wsi Niedźwiada jako córka Macieja i Elżbiety Możdżeńiów ze stanu chłopskiego. Przyjęła chrzest w Opolu 8 czerwca 1743 r. Elżbieta żyła zatem w rzeczywistości 53 lata. Jej rodzicami chrzestnymi zostali chłop Wojciech K[o]wal i Rozalia Kozina⁴⁰.

Kolejny z rodu Możdżeńiów – Józef zmarł w wieku 70 lat w Niedźwiadzie śmiercią naturalną. Został pochowany 14 maja 1792 r. na cmentarzu poza miastem⁴¹. Według metryki pochówku urodził się ok. 1722 r. W badanym zakresie lat odnaleziono metrykę chrztu Józefa syna Kazimierza i Marianny ochrzczonego w Opolu 12 marca 1730 r., którego chrzestnymi byli Michał [...] i Elżbieta Facyna z Niedźwiady⁴². Jeśli jest to metryka chrztu Józefa zmarłego w 1792 r., to żyłby on nie 70, a jedynie 62 lata.

Powinowatym (tj. teściem syna) ww. Józefa Możdżenia był Sebastian Czapła, który zmarł w wieku 60 lat we wsi Niezdów. Został pochowany 16 października 1785 r. na cmentarzu poza miastem⁴³. Według metryki pochówku urodził się ok. 1725 r. W latach 1710-1740 odnaleziono tylko jedną metrykę osoby o tym imieniu i nazwisku. Wynika z niej, iż Sebastian Czapła urodził się we wsi Niedźwiada i został ochrzczony w Opolu 21 grudnia 1726 r. Rodzicami chrzestnymi Sebastiana byli Kazimierz Oczkowski i Agnieszka Komederzyna⁴⁴. Sebastian w świetle metryki chrztu żył więc 58 lat. Pierwsze dziecko Sebastiana o imieniu Łucja ochrzczone 9 września 1747 r. urodziło się w Niedźwiadzie⁴⁵. Sebastian ożenił się zatem już w wieku 20 lat.

Ojciec chrzestny Sebastiana Czapli był ojcem rodzonym kolejnego 60-latka. Mateusz Oczkowski zmarł 5 września 1780 r. w Opolu w wieku 68 lat. Został pochowany w kościele w Opolu⁴⁶. Według metryki pochówku urodził się ok. 1712 r. W latach 1705-1725 odnaleziono informację o Mateuszu i jego rodzeństwie. Mateusz, syn Kazimierza i Ewy Oczkowskich urodził się w Opolu, gdzie został ochrzczony 20 lutego 1713 r. Jego chrzestnymi byli Stefan Kolicki i Zofia Wa-

³⁹ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1795-1797, k. 18.

⁴⁰ KP Opole Lubelskie, Księga chrztów 1707-1743, s. 510.

⁴¹ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1791-1795, k. 7v-8.

⁴² KP Opole Lubelskie, Księga chrztów 1707-1743, s. 324.

⁴³ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1771-1791, s. 60.

⁴⁴ KP Opole Lubelskie, Księga chrztów 1707-1743, s. 267.

⁴⁵ KP Opole Lubelskie, Księga chrztów 1743-1773, s. 46.

⁴⁶ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1771-1791, s. 29.

likowa⁴⁷. W świetle metryki chrztu żył on ledwie o rok krócej tj. 67 lat. W tym przypadku poprawne określenie wieku zmarłego może również świadczyć o większej wiedzy bliskich. Mateusz był zapewne krewnym Stanisława Oczkowskiego, pisarza miejskiego w Opolu z końca XVIII w.⁴⁸

KRĄG RODZINNY BERNACIKÓW

Pogrzeb zmarłej 10 kwietnia 1777 r. Elżbiety Bernacikowej z Opola odbył się 16 kwietnia 1777 r. Elżbieta przeżyła 73 lata⁴⁹. Zmarła była zapewne tożsama z Elżbietą, żoną Stanisława Bernacka. Ich pierwsze dziecko urodziło się w Opolu i zostało tam ochrzczone 7 sierpnia 1731 r. jako Marianna, a jej rodzicami chrzestnymi zostali Józef Śliwiński i Teresa Sapalska z Opola⁵⁰. Można jedynie zakładać, iż Elżbieta prawdopodobnie urodziła się ok. 1710 r. Nie udało się jednak odszukać metryki ślubu Elżbiety, pozwalającej na ustalenie jej nazwiska de domo. Kolejne dziecko Stanisława i Elżbiety Bernacików – Apolonia urodziło się w Opolu 12 lutego 1745 r. Jej chrzestnymi zostali Marcin Motylowicz i Elżbieta Jadwiga Maykowa z Opola⁵¹. Mieszczanin Aleksy Bernacik, który zmarł nagle w Opolu w wieku, jak podaje metryka, 40 lat, był synem Stanisława i Elżbiety. Został pochowany 1 marca 1795 r. na cmentarzu poza miastem⁵². Być może długowieczność została w genach przekazana córce Stanisława i Elżbiety tj. Mariannie Kamińskiej, która została pochowana cmentarzu poza miastem 10 maja 1795 r. Marianna zmarła na suchoty jako mieszcanka Opola w wieku 60 lat⁵³. W świetle ww. metryki chrztu miała ukończone 63 lata, a więc jej wiek w metryce pochówku zaniżono.

RODZINA MACIĄGÓW

Rodzina Maciągów w XVIII w. wydała czterech długowiecznych przedstawicieli tj. 70-latków, których metryk chrztu szukano w latach 1690-1750. Mikołaj Maciąg, zmarły 28 września 1775 r. w Niezdowie w wieku 75 lat⁵⁴, według metryki zgonu urodził się ok. 1700 r. W badanym okresie odnaleziono metrykę chrztu jednego Mikołaja Maciąga ochrzczonego w 1730 r. Jest jednak mało prawdopodobne, by

⁴⁷ KP Opole Lubelskie, Księga chrztów 1707-1743, s. 57.

⁴⁸ J. Łosowski, *Kancelarie miast szlacheckich województwa lubelskiego od XV do XVIII wieku*, Lublin 1997, s. 246.

⁴⁹ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1771-1791, s. 20.

⁵⁰ KP Opole Lubelskie, Księga chrztów 1707-1743, s. 353.

⁵¹ KP Opole Lubelskie, Księga chrztów 1743-1773, s. 18.

⁵² KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1791-1795, k. 44.

⁵³ Tamże, k. 48.

⁵⁴ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1771-1791, s. 16.

należała ona do zmarłego w 1775 r., bo żyłby on jedynie 45 lat. Łukasz Maciąg zmarł ze starości we wsi Jankowa w wieku 70 lat. Został pochowany 13 kwietnia 1793 r. w Opolu⁵⁵, według metryki zgonu urodził się ok. 1723 r. W badanym okresie odnaleziono metrykę chrztu jednego Łukasza Maciąga. Urodził się on w Niezdowie i został ochrzczony w Opolu 9 października 1722 r. jako syn Macieja Maciąga i Agnieszki. Jego rodzicami chrzestnymi byli Marcin Gurkowski i Helena Slachetczyna z Niezdowa⁵⁶. Jeśli obie metryki dotyczą tej samej osoby, to metryka zgonu podaje wiek zgodny z rzeczywistym. Metryk chrztu pozostałych dwóch Maciągów w badanym zakresie lat nie odnaleziono. Byli to zmarli w wieku 70 lat: 20 lutego 1777 r. w Niezdowie Wawrzyniec oraz 24 maja 1777 r. w Skokowie Augustyn⁵⁷.

RODZINA DULĘBÓW

Do długowiecznych zaliczają się również przedstawiciele lokalnej szlachty. Nie udało się jednak zweryfikować wieku podanego w ich metrykach pochówków, z uwagi na pochodzenie zmarłych spoza parafii. Stanisław Dulęba dziedzic wsi Łaziska, skarbnik sanocki, zmarł 1 sierpnia 1799 r. w Łaziskach, w wieku 63 lat⁵⁸. Jego żona Helena Dulębina, zmarła w Łaziskach 18 września 1786 r. w wieku ok. 35 lat po porodzie w wyniku gangreny. Została pochowana w kościele w Opolu⁵⁹. Córka Stanisława Dulęby Tekla żyła jeden rok, zmarła 26 stycznia 1788 r. w Łaziskach i została pochowana w kościele⁶⁰. Wyjątkowo długowieczną była matka Stanisława Dulęby – Franciszka z Linczewskich Dulębowa, która zmarła 25 czerwca 1799 r. w Łaziskach w wieku 91 lat⁶¹.

RODZINA MARCZOWSKICH

Andrzej Marczoski w wieku 60 lat zmarły w szpitalu (przytułku) w Opolu 27 grudnia 1782 r.⁶², przyjął chrzest 29 listopada 1721 r. w Opolu, jako syn Pawła i Elżbiety Marczowskich. Jego chrzestnymi byli Walenty Kozłowski i Ewa Łysakowa, mieszczenie z Opoła⁶³. Zapewne był on krewnym mieszczanina Franciszka Mar-

⁵⁵ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1791-1795, k. 17v-18.

⁵⁶ KP Opole Lubelskie, Księga chrztów 1707-1743, s. 194.

⁵⁷ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1771-1791, s. 20.

⁵⁸ KP Opole Lubelskie, Księga urodzonych, zaślubionych i zmarłych wsi Łaziska 1797-1803, k. 2.

⁵⁹ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1771-1791, k. 71.

⁶⁰ Tamże, k. 92.

⁶¹ KP Opole Lubelskie, Księga urodzonych, zaślubionych i zmarłych wsi Łaziska 1797-1803, k. 2.

⁶² KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1771-1791, s. 38.

⁶³ KP Opole Lubelskie, Księga chrztów 1707-1743, s. 176.

czoskiego⁶⁴ zmarłego z powodu starości w Opolu w wieku 86 lat, który został pochowany 27 lutego 1787 r. na cmentarzu poza miastem⁶⁵. Jego córka – Rozalia Wesołowska zmarła na suchoty w Opolu, licząc 48 lat. Została pochowana 2 kwietnia 1788 r. na cmentarzu poza miastem⁶⁶.

POZOSTAŁE RODZINY

Kolejny z długowiecznych Krzysztof Woś (Waś), opatrzony wszystkimi sakramentami, zmarł jako ojciec rodziny na puchlinę wodną w Niezdowie. Został pochowany 11 czerwca 1796 r. na cmentarzu poza miastem. W metryce pochówku podano imiona rodziców zmarłego: Stanisław i Marianna Wosiowie. Krzysztof liczył 83 lata⁶⁷, zatem urodził się ok. 1713 r. Nazwisko Woś (Waś) było bardzo popularne na początku XVIII w. w tej parafii. W latach 1705-1730 znaleziono trzy metryki osób o tym imieniu i nazwisku w 1710 r., 1711 r. i w 1727 r. W Niezdowie urodził się Krzysztof Waś ochrzczony w Opolu 26 maja 1710 r. jako syn Sebastiana i Marianny, którego chrzestnymi byli Jan Ma[...]ko i Agnieszka Kobina⁶⁸. Kolejny Krzysztof Waś ochrzczony w Opolu 30 marca 1711 r. urodził się w Zagrodach jako syn Jana i Marianny, a jego chrzestnymi byli Walenty [...] i Regina [B]lecharka z Opola⁶⁹. Chrzest długowiecznego Krzysztofa nastąpił później. Krzysztof Waś syn Stanisława i Marianny ochrzczony 3 maja 1727 r. w Opolu urodził się w Niezdowie. Jego chrzestnymi byli Michał Tomaszewski i Jadwiga Kozłowska⁷⁰. Krzysztof żył zatem jedynie 69 lat.

Wśród zmarłych, w których metrykach pochówku podano dane rodziców znajduje się też m.in. Maciej Łach. Maciej osłabiony wiekiem i pracą zmarł opatrzony wszystkimi sakramentami w wieku 80 lat we wsi Niedźwiada. Został pochowany 18 września 1796 r. na cmentarzu poza miastem. W metryce zgonu został określony jako ojciec rodziny oraz syn Adama⁷¹. W latach 1710-1735 udało się odszukać jego metrykę chrztu. Według metryki pochówku urodził się ok. 1716 r. W rzeczywistości przyszedł na świat kilka lat później. Adam urodził się we wsi Niedźwiada i został ochrzczony 8 lutego 1723 r. w Opolu jako syn Adama Łacha i Jadwigi. Jego chrzest-

⁶⁴ W latach 1700-25 brak jego imienia i nazwiska w rejestrze chrztów.

⁶⁵ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1771-1791, k. 78.

⁶⁶ Tamże, k. 95.

⁶⁷ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1795-1797, k. 16.

⁶⁸ KP Opole Lubelskie, Księga ślubów 1635-1743, s. 24.

⁶⁹ Tamże, s. 29.

⁷⁰ Tamże, s. 275.

⁷¹ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1795-1797, k. 18.

nymi byli Marcin Jarosławski i Marianna Piorowa z Opolu⁷². Maciej liczył zatem w momencie śmierci 73 lata.

Efekty poszukiwania metryki chrztu bez danych o rodzicach zmarłego są zdecydowanie bardziej zawodne. Mimo odnalezienia metryki chrztu osoby o identycznym imieniu i nazwisku nie można mieć pewności, iż opisuje ona tą samą osobę, która została zapisana w metryce pochówku. Zweryfikowano w ten sposób wiek wybranych długowiecznych osób.

Adam Piątek, mieszkaniec wsi opatrzoney wszystkimi sakramentami, zmarł osłabiony starością w Niezdowie. Został pochowany 14 stycznia 1792 r. na cmentarzu w Opolu. Według metryki pochówku Adam żył 90 lat⁷³, zatem powinien się urodzić ok. 1702 r. W rejestrze chrztów z lat 1700-35 odnaleziono tylko jedną metrykę osoby o tym imieniu i nazwisku. Według niej Adam Piątek urodził się w Niezdowie i został ochrzczony w Opolu 6 kwietnia 1726 r. jako syn Adama i Jadwigi Piątków. Jego chrzestnymi byli Michał Tomaszewski i Marianna Piorowa mieszkanka z Opolu⁷⁴. Adam żył zatem jedynie 65 lat.

Bartłomiej Pluta, określony jako chłop oraz ojciec rodziny, zmarł z powodu starości również we wsi Niezdów. Został pochowany 5 kwietnia 1796 r. na cmentarzu poza miastem. Metryka podaje, iż 6 dni przed śmiercią wyspowiadał się i przyjął komunię w kościele. Według metryki pochówku Bartłomiej żył 92 lata⁷⁵, zatem powinien się urodzić ok. 1704 r. W rejestrze chrztów z lat 1700-35 odnaleziono tylko jedną metrykę osoby o tym imieniu i nazwisku. Według niej Bartłomiej Pluta urodził się we Wrzelowie i został ochrzczony w Opolu 8 sierpnia 1723 r. jako syn Wojciecha Pluty i Jadwigi. Jego chrzestnymi byli Wawrzyniec Grzegułka i Marianna Guskowska⁷⁶. Bartłomiej żył zatem jedynie 73 lata.

Wspomniany ojciec chrzestny Wawrzyniec Grzegułka był ojcem rodzonym Łucji Koniarowej, która zmarła 30 października 1782 r. w wieku 60 lat we wsi Majdany. Została pochowana na cmentarzu⁷⁷. Była zapewne identyczna z Łucją Grzegułczoną, która poślubiła 2 lutego 1739 r. Krzysztofa Koniura⁷⁸. Łucja urodziła się we Wrzelowie, a została ochrzczona 10 grudnia 1716 r. w Opolu. Jej rodzicami chrzestnymi zostali Wojciech Olszowski z Kluczkowic i Regina Kowalesanka

⁷² KP Opole Lubelskie, Księga chrztów 1707-1743, s. 201.

⁷³ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1791-1795, k. 3v-4.

⁷⁴ KP Opole Lubelskie, Księga chrztów 1707-1743, s. 255.

⁷⁵ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1795-1797, k. 13.

⁷⁶ KP Opole Lubelskie, Księga chrztów 1707-1743, s. 210.

⁷⁷ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1771-1791, s. 37.

⁷⁸ KP Opole Lubelskie, Księga ślubów 1635-1743, s. 302.

z Wrzelowa⁷⁹. Jeśli dane z trzech wymienionych metryk opisują tę samą osobę, to żyła ona 65 lat, a zatem o 5 więcej niż podaje metryka pochówku.

Kolejny długowieczny zmarły, którego metrykę chrztu odnaleziono to Franciszek Ptasiński zmarły 30 maja 1780 r. w wieku 80 lat w Głusku. Został pochowany w kościele w Opolu⁸⁰. Franciszek powinien się zatem urodzić ok. 1700 r. W rejestrze chrztów z lat 1700-35 odnaleziono tylko jedną metrykę osoby o tym imieniu i nazwisku. Według niej Franciszek, syn Wawrzyńca i Anny Ptaszyńskich urodzony w Kluczkowicach został ochrzczony w Opolu 14 września 1708 r. Jego chrzestnymi byli Mikołaj Kózka i Jadwiga Nędzina z Opola⁸¹. Franciszek żył zatem jedynie 71 lat. Również w Głusku żyła inna długowieczna przedstawicielka tej rodziny. Jadwiga Ptaszyńska zmarła tam z powodu starości opatrzona wszystkimi sakramentami w wieku 80 lat i została pochowana na cmentarzu poza miastem 26 lutego 1792 r. Była córką Stanisława Ptaszyńskiego i Reginy⁸². Jej metryki w ww. zakresie chronologicznym chrztów nie odnaleziono.

Mieszczanin Grzegorz Łopacki, opatrzony wszystkimi sakramentami zmarł z powodu starości w wieku 70 lat. Został pochowany w kościele w Opolu 24 stycznia 1795 r. Był synem Wojciecha i Anny Łopackich⁸³. Według metryki zgonu Grzegorz powinien urodzić się ok. 1725 r. W rejestrze chrztów z lat 1710-40 odnaleziono tylko jedną metrykę osoby o tym imieniu i nazwisku. Grzegorz Łopacki syn Wojciecha i Anny z Opola, został ochrzczony w Opolu 13 marca 1739 r. Jego rodzicami chrzestnymi zostali Jakub Kaliciński i Elżbieta Bernatowa z Opola⁸⁴. Grzegorz zmarł zatem w wieku 55 lat, przeżył jednak swoją córkę. Córka Grzegorza Łopackiego i Katarzyny - Helena Zielińska zmarła w Opolu w wieku 25 lat *uduszona krostami* i została pochowana 4 maja 1794 r. na cmentarzu poza miastem⁸⁵.

Franciszek Gaier, mąż Anny, również przeżył swoją dorosłą córkę. Franciszek zmarł z powodu starości w Opolu w wieku 60 lat. Został pochowany 3 sierpnia 1795 r. na cmentarzu poza miastem⁸⁶. Przeżył on niemal o 3 lata swoją córkę Mariannę Bajerową, która zmarła po porodzie w Opolu w wieku 42 lat. Została pochowana 9 grudnia 1792 na cmentarzu poza miastem⁸⁷.

⁷⁹ Tamże, s. 93.

⁸⁰ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1771-1791, s. 28.

⁸¹ KP Opole Lubelskie, Księga chrztów 1707-1743, s. 13.

⁸² KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1791-1795, k. 5v-6.

⁸³ Tamże, k. 39v-40.

⁸⁴ KP Opole Lubelskie, Księga chrztów 1707-1743, s. 434.

⁸⁵ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1791-1795, k. 28v-29.

⁸⁶ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1795-1797, k. 5.

⁸⁷ KP Opole Lubelskie, Księga pochówków 1791-1795, k. 11v-12.

Kolejny długowieczny z grupy 70-latków Wawrzyniec Marzec zmarł ze starości w Niezdowie w wieku 70 lat. Został pochowany 15 kwietnia 1793 r. na cmentarzu poza miastem⁸⁸. Według metryki pochówku urodził się ok. 1723 r. W latach 1690-1750 zapisano metrykę chrztu tylko jednej osoby o tym imieniu i nazwisku. W Opolu 26 lipca 1726 r. ochrzczono urodzonego w Niezdowie Wawrzyńca syna Kazimierza Marzec i Katarzyny. Jego rodzicami chrzestnymi zostali Krystian Kani[...] i Barbara Sokołowska⁸⁹. Jeśli obie metryki dotyczą tej samej osoby, to Wawrzyniec Marzec żył faktycznie 66 lat.

Wspomnianą metodą nie zawsze można zweryfikować wiek zmarłego, szczególnie jeśli w poszukiwanym zakresie lat występuje więcej niż jedna metryka chrztu o danym imieniu i nazwisku. W wieku 80 lat w domu pod numerem 23 we wsi Wrzelów 30 maja 1800 r. zmarł Jan Pluta⁹⁰. Według metryki zgonu powinien urodzić się ok. 1720 r. W rejestrze chrztów z lat 1700-35 odnaleziono dwie metryki chrztu osoby o tym imieniu i nazwisku z 1712 r. i 1733 r. Jan Pluta ochrzczony w Opolu 7 czerwca 1712 r. urodził się we Wrzelowie jako syn Stanisława i Łucji Plutów. Jego rodzicami chrzestnymi zostali Stanisław Jarosławski i panna Elżbieta Skutniececzonka⁹¹. Jan Pluta ochrzczony 20 czerwca 1733 r. również urodził się we Wrzelowie jako syn Macieja i Marianny Plutów. Jego rodzicami chrzestnymi byli Wawrzyniec Pluta i Zofia Czaplina z Wrzelowa⁹². Brak dodatkowych danych uniemożliwia rozstrzygnięcie, która z metryk podaje datę chrztu długowiecznego Jana Pluty.

Tab. 2. Weryfikacja wieku wybranych najstarszych mieszkańców parafii Opole.

L.p.	Imię i nazwisko	Długość życia wg metryki pochówku		Długość życia wg metryki chrztu		różnica
		Lata życia	wiek	Lata życia	wiek	
1.	Regina Nowak z domu Masztalerz	1693-1796	103	1719-1796	76	-27
2.	Bartłomiej Pluta	1704-1796	92	1723-1796	73	-19
3.	Adam Piątek	1702-1792	90	1726-1792	65	-25
4.	Marianna Masztalerka z domu Kuropatwa	1705-1795	90	1727-1795	68	-22

⁸⁸ Tamże, k. 17v-18.

⁸⁹ KP Opole Lubelskie, Księga chrztów 1707-1743, s. 260

⁹⁰ KP Opole Lubelskie, Księga urodzonych, zaślubionych i zmarłych wsi Wrzelów 1797-1803, Akta zmarłych, nr 7 z 1800 r.

⁹¹ KP Opole Lubelskie, Księga chrztów 1707-1743, s. 47.

⁹² Tamże, s. 375.

5.	Krzysztof Woś	1713-1796	83	1727-1796	69	-14
6.	Maciej Łach	1716-1796	80	1723-1796	73	-7
7.	Franciszek Ptasiński	1700-1780	80	1708-1780	71	-9
8.	Maciej Możdżeń	1701-1771	70	1702-1771	69	-1
9.	Józef Możdżeń	1722-1792	70	1730-1792	62	-8
10.	Jakub Kuropatwa	1701-1771	70	1705-1771	66	-4
11.	Wawrzyniec Marzec	1723-1793	70	1725-1793	66	-4
12.	Łukasz Maciąg	1723-1793	70	1722-1793	70	+1
13.	Grzegorz Łopacki	1725-1795	70	1739-1795	55	-15
14.	Mateusz Oczkowski	1712-1780	68	1713-1780	67	-1
15.	Sebastian Czapła	1725-1795	60	1726-1785	58	-2
16.	Wawrzyniec Bigos	1733-1793	60	1743-1793	49	-11
17.	Marianna Kamińska z Bernacików	1735-1795	60	1731-1795	63	+3
18.	Łucja Koniarowa z domu Grzegulczonka	1722-1782	60	1716-1782	65	+5
19.	Andrzej Marcowski	1722-1782	60	1721-1782	61	+1

PODSUMOWANIE

W sumie poszukiwano metryk chrztu ponad 50 długowiecznych osób z parafii. Jedynie dla 19 spośród nich odnaleziono metrykę chrztu lub zapis w rejestrze chrztów. Brak metryki chrztu wynikał zapewne z mobilności niektórych rodzin oraz niekompletnych zapisów w księgach. Dane z metryk chrztów i pochówków przedstawiono w tabeli (tab. 2). Wiek według metryk chrztu podano w niej w latach ukończonych. Dzięki zestawieniu można porównać wiek deklarowany (podany w metrykach pochówków) z rzeczywistym (obliczonym na podstawie metryk chrztów).

Tabela ukazuje prawidłowość polegającą na tym, iż liczba lat dodanych do faktycznego wieku wzrasta wraz ze wzrastającym w metrykach pochówków deklarowanym wiekiem zmarłych. Można zatem wnioskować, że im większe wartości, tym bardziej nieprecyzyjne jest określenie wieku zmarłego, z tendencją do jego zawyżania. W przypadku 103-latki różnica wieku wynosi aż 27 lat. W rzeczywistości żyła ona jedynie 76 lat. Osoby uchodzące za 90-letnie faktycznie żyły średnio 22 lata krócej niż wskazywałyby na to metryka ich pochówku, natomiast rzekomo 80-letnie żyły 10 lat krócej niż wiek deklarowany. Dla osób, których wiek dekla-

rowano na 70 lat różnica wynosi 5,16 roku, a dla 60-latków 0,83 roku. Zestawienie zweryfikowanych pod względem wieku długowiecznych mieszkańców parafii Opole dowodzi, że żaden z nich nie osiągnął nawet 80 roku życia. Wnioski te potwierdzają badania demografów bazujące na większej liczbie przypadków. W parafii Bejsce (kieleckie) przeprowadzono badania na podstawie danych dwóch tysięcy osób zmarłych w II połowie XIX w., porównując wiek deklarowany z rzeczywistym weryfikowanym na podstawie aktów urodzenia. Wyniki są zbliżone do ustaleń autora. Deklarowany wiek 100 lat w rzeczywistości wynosił dla mężczyzn 85,6 i kobiet 77,2 lat, średnia dla obu płci wynosiła 81,4 lat. Dla kolejnych długowiecznych wynosił odpowiednio: 90 lat (78,7 i 73,1, średnia 75,9); 80 lat (71,9 i 69,1, średnia 70,5); 70 lat (65,2 i 64,8, średnia 65); 60 lat (57,8 i 58,8, a średnia 58,3)⁹³. W parafii Brzeżany (okolice Tarnopola) obliczeń dokonano dla 338 osób zmarłych w końcu XVIII w. Wiek deklarowany był tam zawyżony o 6,3 % w stosunku do rzeczywistego⁹⁴.

Wiek zmarłych w metrykach w XVIII w. podawano zatem jedynie w przybliżeniu⁹⁵. Wynikało to niewątpliwie z braku orientacji krewnych, świadków i duchownych. Analiza spisów komisji cywilno-wojskowej z 1791 r. dla wsi z powiatów radziejowskiego i podgórskiego na Kujawach wykazała duże skupienie liczb w pełnych dziesiątkach. Można wnioskować, że ponad 60% respondentów potrafiła określić swój wiek jedynie w przybliżeniu⁹⁶. Również w metrykach parafii Opole istniała silna tendencja do zaokrąglania liczb⁹⁷. W przypadku najstarszych mieszkańców parafii Opole wiek zaokrąglony do pełnych dziesiątek w końcu XVIII w. podano przy 72,9% zgonów (508 zapisów). Świadczy to o małej precyzji w określaniu wieku długowiecznego zmarłego.

Bibliografia

Źródła rękopiśmienne:

Kancelaria Parafialna w Opolu Lubelskim, Rejestr chrztów 1661-1804, Księga

⁹³ E. Piasecki, *Ludność parafii bejskiej (woj. kieleckie) w świetle ksiąg metrykalnych z XVIII-XX w. Studium demograficzne*, Warszawa-Wrocław 1990, s. 39-41.

⁹⁴ B. Puczyński, *Ludność Brzeżan i okolicy w XVII i XVIII wieku. Część II. Ruch naturalny ludności*, PDP, 1972, t. 5, s. 60-61.

⁹⁵ J. Łosowski, dz. cyt., s. 214.

⁹⁶ M. Kopczyński, *Studia nad rodziną chłopską w Koronie w XVII –XVIII wieku*, Warszawa 1998, s. 69-74.

⁹⁷ M. Kopczyński, *Starość nie radość? Ludzie starzy na wsi kujawskiej schyłku XVIII stulecia*, „Zapiski Historyczne”, 1996, t. 61, z. 4, s. 49.

chrztów 1707-1743, Księga chrztów 1743-1773, Księga ślubów 1635-1743, Księga pochówków 1771-1791, Księga pochówków 1791-1795, Księga pochówków 1795-1797, Księga urodzonych, zaślubionych i zmarłych wsi Niedźwiada i Nieciecz, Księga urodzonych, zaślubionych i zmarłych wsi Łaziska 1797-1803, Księga urodzonych, zaślubionych i zmarłych wsi Wrzelów 1797-1803

Opracowania:

M. Ausz, *Rys historyczny Opola Lubelskiego*, [w:] K. Wierzyński, *Opole Lubelskie w świetle dawnych i współczesnych fotografii oraz dokumentów*, Lublin 2014, s. 13-19

R. Gaziński, *Z dziejów długowieczności. Stulatkwie na Pomorzu w XVIII wieku*, [w:] *Monumenta Manent. Księga pamiątkowa dedykowana profesorowi Tadeuszowi Białeckiemu w 70. rocznicę urodzin*, pod red. A. Makowskiego i E. Włodarczyka, Szczecin 2003, s. 133-149

I. Gieysztorowa I., *Wstęp do demografii staropolskiej*, Warszawa 1976

M. Kopczyński, *Starość nie radość? Ludzie starzy na wsi kujawskiej schyłku XVIII stulecia*, „Zapiski Historyczne”, 1996, t. 61, z. 4, s. 45-64

M. Kopczyński, *Studia nad rodziną chłopską w Koronie w XVII–XVIII wieku*, Warszawa 1998

C. Kukło, *Ludzie starzy w miastach i miasteczkach u schyłku Rzeczypospolitej szlacheckiej*, [w:] *Gospodarka, ludzie, władza. Studia historyczne ofiarowane Juliuszowi Łukasiewiczowi w 75. rocznicę urodzin*, pod red. M. Kopczyńskiego i A. Mączaka, Warszawa 1998, s. 137-155

B. Kumor, *Przepisy państwowe i kościelne dotyczące metryk kościelnych w zaborze austriackim (1800-1914)*, „Przeszłość Demograficzna Polski”, 1975, t. 7, s. 93-107

B. Kumor, *Spis ludności diecezji krakowskiej prymasa Michała Jerzego Poniatowskiego z 1787 roku*, „Archiwa, Biblioteki i Muzea Kościelne”, 1978, t. 36, s. 349-370

J. Łosowski, *Kancelarie miast szlacheckich województwa lubelskiego od XV do XVIII wieku*, Lublin 1997

E. Piasecki, *Ludność parafii bejskiej (woj. Kieleckie) w świetle ksiąg metrykalnych z XVIII-XX w. Studium demograficzne*, Warszawa-Wrocław 1990

B. Puczyński, *Ludność Brzeżan i okolicy w XVII i XVIII wieku. Część II. Ruch naturalny ludności*, „Przeszłość Demograficzna Polski”, 1972, t. 5, s. 15-64

I. Rolska-Boruch, *Śtupeccy w dziejach Opola*, [w:] *Dzieje i kultura Opola Lubelskiego i okolic*, pod red. M. Ausza i H. Mączaka, Lublin-Opole Lubelskie 2006, s. 5-20

E. Rosset, *Kiedy zaczyna się starość?*, „Studia Demograficzne”, 1979, t. 55, s. 3-25
Spis ludności diecezyi krakowskiej z r. 1787, wyd. J. Kleczyński, „Archiwum Komisji Historycznej AU”, t. 7, Kraków 1894

Z. Sułowski, *Ocena XIX-wiecznych statystyk demograficznych Lubelszczyzny*, „Przeszłość Demograficzna Polski”, 1986, t. 17, s. 89-126

P. Szkutnik, *Długowieczni mieszkańcy parafii Opole Lubelskie w końcu XVIII wieku w świetle metryk pochówków (pogrzebów)*, [w:] *Społeczno – gospodarcze uwarunkowania i konsekwencje wydłużania życia ludzkiego w Europie Środkowej w czasach nowożytnych. Zielonogórskie spotkania z demografią*, pod red. H. Kurowskiej, t. 2, Zielona Góra 2011, s. 123-148

T. Wiślicz, *Chłopskie pogrzeby w Polsce od drugiej połowy XVI do końca XVIII wieku*, „Kwartalnik Historii Kultury Materialnej”, 1998, R. 46, nr 3-4, s. 351-369

W. Włodarczyk, *Parafie powiśla lubelskiego w XVIII wieku*, „Powiśle Lubelskie”, nr 2/2004, s. 5

Долгожители прихода Ополя Любельского в конце XVIII века и их семьи. Попытка исследовать возраст, зафиксированный в погребальных метриках.

Метрики прихода в Ополе восходят к 1635 году. Данные о захоронениях сохранились с 1771 года. Благодаря их анализу удалось установить, что долгожителям прихода на тот период было 60 и более лет. Большинство из них были связаны с семьей Машталевых – Тараховских, среди которых была предполагаемая 103-летняя женщина. Долгожители прихода происходили также из таких семей, как Мождженев, Берначиков, Матёнгов, Дулембов, Марчовских и многих других. Для девятнадцати таких жителей удалось найти метрическое свидетельство о крещении или запись в реестре крещений, позволяющих подтвердить возраст, зафиксированный в погребальных метриках. Сопоставление этих данных с датами рождения умерших показало, что возраст, записанный в свидетельстве о смерти, является завышенным по отношению к реальному. В случае с вышеупомянутой столетней женщиной её возраст в метриках завысили на 27 лет; для предполагаемых 90-летних - на 22 года; считающих себя 80-летними - на 10 лет; для 70-летних - на 5,16 лет, а для 60-летних - на 0,83 года. Безусловно, такие неточности связаны с незнанием возраста умершего его родственниками и официальным лицом, вносящим данные в метрическое свидетельство.

The oldest inhabitants of the parish of Opole (Lubelskie) at the end of the 18th century and their families. An attempt to verify age given in metrical death certificates.

The certificates of the parish of Opole go back to 1635. Death certificates are preserved from 1771. Owing to an analysis of these certificates, the oldest inhabitants of the parish in that era, being 60 and older, were recognized. Many of the long-living parishioners were connected with the family of Masztalerz (Mastalerz) – Tarachowski, an alleged 103-year old woman. The oldest inhabitants of the parish were also descended from the family of Możdżeń, Bernacik, Maciąg, Dulęba, Marczowski, and many other ones. The baptism certificates allowing to verify the age given at death certificate were found for 19 long-living people. Thanks to the data, after comparing birth dates of the dead people, it turned out that the age given in death certificates was higher than it was supposed to be. When it comes to the aforementioned centenarian, it was higher by 27 years, and for some the alleged 90-year olds it was higher by 22 years, and for the alleged 80-year olds higher by 10 years, for 70-year old by 5,16 years, and for 60-year olds by 0,83. The reason for the mistakes is to be sought probably in little knowledge about the age of a dead person among his/her relatives, as well as among the ones who wrote the certificates.

Die ältesten Mitglieder der Pfarrei Opole (Lubelskie) im späten 18. Jahrhundert und ihre Familien. Ein Überprüfungsversuch des in den Sterbeurkunden angegebenen Alters.

Die Sterbeurkunden der Pfarrei Opole reichen zurück bis ins Jahr 1635. Die Daten bezüglich Beerdigungen blieben seit 1771 erhalten. Durch die Analyse der Dokumente wurden die ältesten Mitglieder der Pfarrei in dieser Zeitperiode festgelegt. Diese Menschen waren 60 und mehr Jahre alt. Mehrere langlebige Pfarrgemeindemitglieder waren mit der Familie Masztalerzy (Mastalerzy) – Tarachowscy verbunden, unter ihnen eine vermeintliche 103-Jährige. Die ältesten Pfarrkinder stammten auch aus den folgenden Familien: Możdzeniowie, Bernacikowie, Maciągowie, Dulębowie, Marczowscy und vielen anderen. Für 19 unter den langlebendigen wurden ein Taufschein oder Daten im Taufregister gefunden, die es ermöglicht haben, das in den Sterbeurkunden angegebene Alter zu überprüfen. Dank dieser Angaben hat es sich nach dem Vergleich der Geburtsjahre der Verstorbenen herausgestellt, dass das in den Sterbeurkunden angegebene Alter im Vergleich zu dem wirklichen Alter überhöht wurde. Im Falle der bereits erwähnten 100-Jährigen beträgt der Unterschied 27 Jahre; im Falle der vermeintlichen 90-Jährigen – 22 Jahre; im Falle der als 80-Jährige geltenden – 10 Jahre; im Falle der deklarierten 70-Jährigen – 5,16 Jahre und im Falle der 60-Jährigen – 0,83 Jahre. Das ergibt sich bestimmt daraus, dass weder die nahen Verwandten des Verstorbenen noch die Sterbeurkunde anfertigende Person das genaue Alter des Verstorbenen wussten.

Les plus vieux habitants de la paroisse d'Opole (à la voïvodie de Lublin) à la fin de XVIIIe s. et leurs familles. Une tentative de la vérification de l'âge publié dans les actes des décès.

Les actes de la paroisse d'Opole remontent à 1635. Les notes concernant des enterrements se conservent depuis 1771. Grâce à leur analyse on a établi les plus vieux habitants de la paroisse dans cette période, comptants 60 ans et plus. Beaucoup d'habitants qui vivaient longtemps furent liés avec la famille Masztalerz (Mastalerz) – Tarachowski, parmi eux la femme qui avait prétendument 103 ans. Les plus vieux habitants de la paroisse venaient aussi de la famille Możdzen, Bernacik, Maciąg, Dulęb, Marczowski et beaucoup d'autres. Pour 19 personnes parmi celles qui vivaient longtemps on a trouvé des actes de naissance ou les notes dans le registre des baptêmes qui permettent la vérification de l'âge paru dans l'acte de décès. Grâce à ces données, après la comparaison des dates de naissance des décédés, il s'a avéré que l'âge paru dans les actes de décès est gonflé en rapport de ce réel. En ce qui concerne la femme de 103 ans mentionnée ci-dessus, on a donné l'âge est gonflé de 27 ans; pour soi-disant les gens de 90 ans, cet âge est gonflé de 22 ans; pour les gens de 80 ans – de 10 ans ; pour les gens de 70 ans – l'âge est gonflé de 5,16 ans, et pour les gens de 60 ans – de 0,83 d'année. C'est probablement le résultat du petit savoir des proches d'un décédé sur son âge, mais aussi d'une personne qui établait les actes.